

Sinds 1976 organiseert de stichting Werkgroep Avifauna Drenthe (WAD) winter-tellingen in Drenthe, waarbij in het begin alleen roofvogels, watervogels en meeu-wenslaaptrek werden meegenomen. De eerste resultaten ervan werden in 1982 opgenomen in het boek *Vogels van Drenthe*, zeker in die tijd een van de betere regionale avifauna's. Nadat de wintertellingen in de periode 1978-1983 in dienst hadden gestaan van het 'SOVON atlasproject voor winter- en trekvogels' werd hierna direct de draad weer opgepakt. Vanaf 1995 werd gekozen voor een eenvoudiger opzet van deze tellingen. Voortaan werd uitsluitend geteld in de maand januari en wel per kwartblok in plaats van per atlasblok. Verder dienden alle vogelsoorten te worden geteld in plaats van een selectie en deden losse waarnemingen ook mee. De doelstelling van deze wintertelling 'nieuwe stijl' waren het verzamelen van gegevens omtrent verspreiding, (relatieve) aantalsschattingen, veranderingen in verspreiding en aantallen en het verzamelen van biotoopinformatie. Omdat in één jaar moeilijk de gehele provincie kan worden geteld is besloten de gegevens per vijf jaar samen te voegen: 1995-1999. Hierna is een nieuwe onderzoeksperiode opgestart. De resultaten van deze eerste vijf jaren zijn nu verschenen in het boek *Wintervogels in Drenthe*, onder de vlag van stichting WAD maar geheel samengesteld en geschreven door Peter Venema.

Het boek is fraai uitgevoerd met vele pentekeningen en 30 kleurenfoto's, verdeeld in 9 landschapsfoto's en 21 vogels (waarvan drie dode). Onder deze vogelfoto's een geweldige plaat van drie Taigarietganzen met een Toendrarietgans, die de verschillen tussen de twee soorten goed laat zien. In het boek zit als bonus een eveneens fraai uitgevoerd kleiner boekje met daarin acht vogelkijkroutes, verspreid over de provincie.

Na de inleiding, een uitgebreide beschrijving van materiaal en methoden en een vermakelijke verhandeling over de weersomstandigheden in de januarimaanden van 1995-1999 volgt een wat taaier onderdeel over winterbiotopen, waarbij vogels aan diverse landschapstypen worden gekoppeld. De bulk van het boek wordt gevormd

Peter Venema, Stichting Werkgroep Avifauna Drenthe 2001 *WINTERVOGELS IN DREN-
THE* Uitgeverij Koninklijke Van Gorcum,
Assen ISBN 90 232 3668 8, 301 pp. Euro 26.
Voor WAD-medewerkers Euro 16.

door de soortbesprekingen. Hierna wordt de balans van de eerste vijf jaar wintertellingen opgemaakt. Ten slotte volgen niet minder dan 13 bijlagen waarin diverse statistieken de revue passeren.

In de soortbesprekingen worden van 163 soorten (inclusief exoten) respectievelijk verspreiding, biotoop en aantallen besproken. Hiervan wordt bij 125 soorten een verspreidingskaart gepresenteerd. Bij het onderdeel verspreiding wordt naast blokfrequentie en voorkomen bij algemenere soorten ook een trefkans gegeven.

In de biotoopbespreking worden soorten gekoppeld aan landschapstypen. Alhoewel in de inleidende hoofdstukken wordt vermeld dat het hier om een steekproef met meerdere invalshoeken gaat, blijkt in de soortbesprekingen meerdere keren dat het nog geen feilloos werkende opzet is, wat in de meeste gevallen ook wordt toegegeven. Naar mijn mening wreekt zich met name hier het feit dat het boek al na vijf jaar tellen verschijnt, terwijl een langere telperiode ongetwijfeld tot meer verfijning en een betere onderbouwing zou hebben geleid. Iets wat het ook verdient want het kon wel eens interessant zijn uit te zoeken wat voor (kritische) vogelsoorten, naast het broedbiotoop, het specifieke winterbiotoop is.

Opmerkelijk is de uitgebreide en weinig kritische behandeling die de exoten krijgen, waarbij ze op alle fronten gelijk gesteld worden aan inheemse soorten, bijvoorbeeld in de lijst van nieuwe januariwaarnemingen voor Drenthe, waar Bahama-eend en Roodkopgans in één adem worden genoemd met Taigaboomkruiper en Grote Zilverreiger. Ook wordt bij de ene exoot in de soortbespreking duidelijk vermeld dat het een uit gevangenschap ontsnapte soort betreft, terwijl dat bij anderen (Zwarte Zwaan, Indische Gans, Halsbandparkiet) wordt nagelaten. Bij de bespreking van de Mandarijneend wordt zelfs de suggestie gewekt dat sommige vogels wel eens een wilde herkomst kunnen hebben. Naast de Stad-/Postduif worden ook Soepgans en Soepeend uitgebreid en als heuse soorten besproken, respectievelijk als *forma domestica* van Grauwe Gans en Wilde Eend, waarbij het bij de Soepgans de vraag is of de Grauwe Gans in alle gevallen aan de basis van de kruising stond en bij de Soepeend wat het identificatiecriterium is. De respectievelijke verspreidingskaarten geven in ieder geval fraai alle grotere woonkernen van Drenthe weer en leren ons dat Norg relatief veel duivenmelkers kent.

Het boek ontkomt helaas niet aan enkele storende fouten. Een van de opvallendste is dat Taiga- en Toendrarietgans, Bonte Kraai en Kleine en Grote Barmsejns nog steeds als ondersoorten beschouwd worden, terwijl ze reeds enkele jaren gesplitst zijn. Geelpootmeeuw en Pontische Meeuw krijgen in de soortbespreking wel de correcte Latijnse namen maar worden elders in het boek blijkbaar weer samengevoegd tot Geelpootmeeuw. Het is jammer dat de WAD wat dit betreft niet is meegegaan met de onlangs verschenen Avifauna's van Nederland en dus achterblijft in de recente ontwikkelingen. In de samengevoegde soortbespreking van Geelpoot- en Pontische Meeuw worden naast twee eerste winter Pontische Meeuwen ook twee waarnemingen van Geelpootmeeuwen gepresenteerd, waarbij de ene een wel heel summiere beschrijving krijgt en de andere overduidelijk een Zilvermeeuw betreft. En wordt het belang van de VAM-vuilstort bij Wijster voor het voorkomen van de Zilvermeeuw in Drenthe in de soortbespreking in mijn ogen onderbelicht, in de bespreking van de Grote Mantelmeeuw wordt de VAM niet eens genoemd! Dit terwijl de verspreidingskaart perfect de vliegroute vanaf het noorden van Drenthe naar de VAM, met een zijsprong naar de meeuwenslaapplaats bij Hoogeveen, laat zien. Het is jammer dat de kern van het voorkomen in Drenthe bij deze soort zo wordt gemist want dit maakt vrijwel alles in het onderdeel verspreiding in de soortbespreking tot overbodige tekst.

Een lastig aspect dat in dit boek erg goed wordt behandeld is het voorkomen van Russische en Scandinavische Kauwen in Drenthe (behalve dat *soemmerringii* steeds fout gespeld wordt), die zeer terecht apart van de gewone Kauw worden besproken. En in plaats van het braaf melden van alle door tellers aangeleverde aantallen, wat een grote meerderheid aan Russische Kauwen zou opleveren, worden deze juist kritisch besproken. Hierbij wordt niet geschuwd te zeggen dat herkenning van beide ondersoorten voor de meeste waarnemers een groot probleem is en dat in werkelijkheid de Scandinavische Kauw wel eens de algemeenste vorm in Drenthe kan zijn. Overigens kan het grote aantal Russi-

sche Kauwen in dit project ook wel eens mede veroorzaakt worden door het feit dat alleen deze vorm op het voorbedrukte telformulier staat vermeld en Scandinavische Kauw niet, waardoor elke afwijkende Kauw door veel tellers automatisch als Russische bestempeld zal zijn.



Dodaars

ill. Peter Venema

Concluderend heb ik een dubbel gevoel over dit boek. Allereerst de vraag waarom al na vijf jaar tellen de resultaten in boekvorm zijn verschenen, temeer omdat het project nu nog steeds loopt. In die eerste vijf jaren moest het project nog duidelijk groeien en hoewel men kan bogen op het feit dat gegevens verzameld zijn uit 96% (!) van alle kwartblokken in Drenthe, is slechts 3% van alle kwartblokken in alle vijf jaren volledig geteld. Ter vergelijking, dat zijn er in 2000 en 2001 al 25%, wat een meer solide basis is. In dit boek uit het snelle verschijnen zich het duidelijkst in het nog onvoldoende uitgewerkte onderdeel winterbiotopen, maar het kan haast niet anders dan dat het zijn weerslag heeft gehad op de aantallen waargenomen vogels. Daarnaast lijkt het mij niet gemakkelijk voor een stichting als de WAD om zomaar een boek te laten verschijnen. Dit boek bijvoorbeeld is tot stand gekomen met financiële steun van liefst tien organisaties en om over vijf of tien jaar weer een boek van dit formaat te laten verschijnen lijkt mij niet erg zinvol, hoewel dan ongetwijfeld veel meer en beter onderbouwde informatie kan worden gepresenteerd.

Aan de andere kant is het een geweldige prestatie die met vele uren telwerk door louter vrijwilligers tot stand is gekomen. Het is tevens een uniek project (en leuk om te doen!) om alleen in januari vogels te tellen. Het boek toont het belang aan van een 'binnenlandprovincie' als overwinteringsgebied voor vogels en vestigt de aandacht op het belang van overwinteringsbiotopen naast broedbiotopen. Onder andere van Kleine en Wilde Zwaan heeft Drenthe in januari regelmatig meer dan 1% van de populatie binnen de grenzen.

Bovendien zijn 83 vogelsoorten opgenomen in de Rode, Blauwe en Doelsoortenlijst, Wetlandconventie en de Europese Vogelrichtlijn. Het is dus voor terreinbeherende instanties van belang bij de inrichting van hun terreinen ook naar wintergasten te kijken.

Rudy Offereins